

matos, SDI, azaz szelektív információszolgáltatás mellett a retrospektív keresést is. Megfigyelhető az a törekvés is, hogy egyszerű feldolgozással lehetőleg minél többféle, a különböző felhasználói igényeket kielégítő szolgáltatásokat építhessenek ki.

A számítógépes szolgáltatások némelyike már hazánkba is eljutott, s főleg honosításuk kapcsán jelentek is meg róluks ismertetések. Összefoglaló áttekintés azonban nem készült a tájékoztatási műfajokról, kiadványokról, szolgáltatásokról, legfeljebb egy-egy rendszerről. Az utolsó ilyen átfogó vállalkozás *Polzovics Iván* 1962-ben megjelent műve volt (*Bevezetés a szakirodalmi dokumentációba a műszaki és természettudományok területén*. 1962, OMKDK. 450 l.) Ezért üdvözölhetjük örömmel *Szepesváry Tamás* elemző munkáját, mely „összefoglalja a referáló és indexelő szolgáltatásokkal kapcsolatos szakmai ismereteket”, s ezen felül hozzásegít a korszerű tájékoztatási szemlélet kialakításához is.

A kötet első részében a szerző a dokumentációs feltáró műfajokról nyújt áttekintést, s kiemelten foglalkozik a referátum műfajával, típusaival és készítésének módszertanával. Mondanivalóját számos hazai és külföldi referáló lapból vett példával illusztrálja, illetve támasztja alá. *Polzovics Iván* említett könyve óta a referálás műfaji-módszertani kérdéseivel ilyen behatóan nem foglalkozott a hazai szakirodalom, pedig nagyon sokan és sok helyütt készítenek

referátumokat, szerkesztenek referáló folyóiratokat, amelyek bizony gyakorta kifogásolhatók.

A tanulmány kövekező része a szakmai információs rendszerek meghatározásával, jellemzésével, elvi modelljeinek felvázolásával foglalkozik. Ezután a hazai szakmai tájékoztatási — referáló és indexelő — szolgáltatások főbb irányairól, típusairól kapunk áttekintést. A zárófejezet négy kiemelkedően fontos külföldi referáló és indexelő szolgáltatási rendszert mutat be: a *VINITI*, a *Chemical Abstracts Service*, az *Engineering Index* és az *Institut for Scientific Information* (a *Science Citation Index* előállítója) tájékoztatási rendszerét. E négy rendszer megismertetésén kívül ez a fejezet érzékelteti a szakirodalmi tájékoztatás fejlődésének irányát is. A kötet mellékletben közli a fontosabb hazai referáló és indexelő szolgáltatásoknak, valamint azoknak az adattáraknak, forrásműveknek jegyzékét, amelyek áttekintést nyújtanak a fontosabb, elsősorban a külföldi referáló és indexelő szolgáltatásokról.

A hazai szakirodalomban ténylegesen hiányt pótló, gazdag irodalomra támaszkodó, a témakört elemző módon feltáró mű korszerű szemlélete, tartalmi gazdagsága, filológiai pontossága, precizitása miatt egyaránt figyelmet érdemel. A kötetet 113 tételes irodalomjegyzék egészíti ki. (1979., *OMKDK 101 l. Módszertani kiadványok 47.*)

Szabó Sándor

bibliográfiák

A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1974—1976

A magyar nemzeti bibliográfiai rendszer e fontos sorozatának új kötete, amely hároméves ciklust ölel fel, „csak” három év késéssel látott napvilágot, s ez már javulás, hiszen az 1961—64. és 1965—66-os ciklusok hároméves késésével szemben az 1967—68. és az 1969—70. évek anyaga négy, sőt az 1971—73-as kötet már ötéves késéssel jelent meg.

Tapasztalatból tudom, hogy sok esetben nem az összeállítókon múlik a késedelem, mivel hazánkban különben is igen hosszúak a nyomdai átfutási idők, másrészt a nyomda is szereti minél későbbre hagyni a bibliográfiák szedését, mivel ez nem kedvelt nyomdászati „műfaj”. Mégis meg kellene találni a módját annak, hogy a folyóiratoknak a tárgyévéről a következőre való átcusúsásával is számolva, legfeljebb másfél éves késéssel

kézbe lehessen adni az ilyen fontos könyvészeteket. Hiszen e kötet a „tájékoztatás alapműve, enélkül nem „élhetnek” a könyvtárak, és nem lehet hatékony a szakirodalmi tájékoztatás.

A bibliográfia az eddigi gyakorlatban

kialakult szerkezettel készült: 2213 tétel az Egyetemes Tizedes Osztályozás rendszeréből kialakított szakcsoportokban közli. Az összeállítók nemcsak az önálló, hanem a folyóiratokban, könyvekben megjelent, 50 tételnél nagyobb rejtett bibliográfiákat is felsorolják.

Az anyag méretei valóban imponálóak, mégis a *Magyar Nemzet* kritikusa után én szintén találtam hiányzó tételt, *Péter László: Bálint Sándor munkássága* című, a *Somogyi-könyvtár kiadványai* sorozat 17. tagjaként megjelent (Szeged, 1974. Szegedi ny. 63 l.) személyi bibliográfiáját, mely sokkal bővebb, mint az *Ethnographiában* megjelent (781. tétel) válogatása.

A hiánnyal szemben azonban „többletem” is van. Fogalmam sincs arról, miért van felsorolva *Hernádi Gyula: Az erőd* című regénye (2011. tétel), amelynek filmváltozatát nemrég vetítették a mozikban. Igaz, az én kezembe csak a mű első kiadása került, alig hihető azonban, hogy a második kiadás már bibliográfiával bővült volna.

A könnyebb megkülönböztetés végett az önálló bibliográfiákat a tételszám elé tett csillag jelzi. Az ilyen tételek alatt megjegyzésként, apróbetűs szedéssel igen hasznos információkat kapunk a bibliográfiák szerkezetéről, mutatóiról. Kár, hogy az összeállítók ezt nem közzé tették következetesen minden önálló bibliográfiánál. Mert ahol az alcím megjelöli a szerkezetet, mint például az 1957. tétel esetében, ott valóban fölösleges a megjegyzés, több tételnél viszont kifejezetten hiányzik (155., 719., 907., 1834. stb.). Másról túl bőkezűen találunk csillagot a tételszám előtt: nem önálló bibliográfia például a 891. és az 1376. tétel.

A bibliográfiai tételek leírása még a máig érvényes MSZ 3424—60. sz. címleírási szabvány alapján készült, a címlap fonákján viszont már az új MSZ 3424/1—78. sz. *Bibliográfiai leírás. Könyvek* című szabvány alapján találjuk a kötet címleírását. A tételek leírásai pontosak, csak egy helyütt bukkantam pongyolásra: a 681. és 682. tétel esetében a leőhely megadása az érvényes szabvány szerint ugyan elegendő, de a közreadói, kiadói név hiánya nagyon megnehezítené a dolgát annak, aki ezt a bibliográfiát kézbe venné.

A több szakcsoportba is beosztható tételeket a legjellemzőbb helyen találjuk, a többi helyről utalók irányítják a használatát a megfelelő szakcsoporthoz. Kár, hogy a szakcsoporthoz, s nem közvetlenül a tételhez. Az utalók ugyanis csak a szakcsoportszámot jelölik meg, nem a tételszámot. Ha már ragaszkodnak ehhez az összeállítók (a kötet előzményeiben is ez volt a gyakorlat), legalább a szakcsoport-

szám élőfejből való közlésével könnyíthetnék meg a használók dolgát. A jelenlegi gyakorlat kissé nehézkessé teszi az utalások kezelését.

A bibliográfia törzsanyagát függelékben a magyar bibliográfiai és dokumentációs jellegű periodikumok jegyzéke zárja. A 262 tételt felsorakoztató összeállítás valóban felöleli az ilyen periodikumok teljes körét, s jól használható jegyzéket ad a tájékoztató könyvtárosok kezébe. Egyben azonban a takarékosagra is figyelmeztethetne, itt derül ki ugyanis, hogy papírszegény országunkban hányszoros átfedéssel adunk ki akárcsak dokumentációs lapokat is.

A rövidítésjegyzék után betűrendes mutató zárja a kötetet. Ez egyaránt tartalmazza a szerzői neveket, a tételekben előforduló személy- és földrajzi, sőt a testületi neveket s az anonim, illetve rejtett szerzőjű bibliográfiák címeit. Kár, hogy elég sok kimaradt belőle. Hiányzik a mutatóból például *Dada Jeno* (1063. tétel), *Jancsó Miklós* (1843.) és *Federico Fellini* (1841.) neve. *Króó György: Bartók-kalauzájának* (így!) tételszámát (1810.) sem találok *Bartók Béla* neve mellett. De hiányzik például *Hajdúböszörmény* (207.), a címek közül a *Zaj és rezgés* (886.), *A brit szakszervezeti mozgalom* (339.), a *Vizgazdálkodási tározók tervezése* (1359.) stb.

Sajnos, a sajtóhiba ördöge sem nyugszik soha. *Staud Géza* neve mellett a mutatóban az 1955. tételszám helyett az 1851. a helyes. *Gyöngyösi Éva* neve pedig a 2107. tétel helyett az 1207-ben található. *Verbóczi Gyulánéból* *Verbócziné* lett. Nem található viszont a mutatóban a *Verbóczi Katalin* név, holott az 1209. tételben, *A magyar műszaki egyetemeken elfogadott doktori disszertációk jegyzéke* 1973-as és 1974-es kötetének leírásában e név szerepel összeállítóként. (Nem tudom, miért, hiszen a valóságos köteteken továbbra is *Verbóczi Gyuláné* neve látható.)

Ezek azonban csak szeplők, az ismeretetés írójának akadémikusodásai, hogy még pontosabb, még jobb legyen a következő mű. Mindezek az apró hibák nem homályosítják el a kötet alapvető hasznosságát és fontosságát. Ott a helye minden könyvtár kézikönyvei között és minden tájékoztató könyvtáros kezében. A magyar könyvtártudomány újabb értékes művel gazdagodott, s ezt meg kell köszönnünk az összeállítóknak, az *Országos Széchényi Könyvtár Magyar Nemzeti Bibliográfia* szerkesztőségének és *Gajtkó Évának*, a kötet felelős szerkesztőjének. Bibliográfiájukat használni fogjuk. (1979. [1980.] OSZK. 50 Ft.)

G y u r i s G y ö r g y